

Aluehallintoviraston tapauksista esille nousseita huomioita

VIP Vaativan erityisen tuen ohjaus- ja
palveluverkoston 5. verkostopäivä
24.4.2019 Tampere

LSSAVI/1613/2016, päätös 26.1.2017

Aluehallintovirasto saattoi kantelupäätöksessä oppilaan asian käsittelyyn koulussa osallistuneiden rehtorin, opettajien ja koulukuraattorin tietoon käsityksensä lainmukaisesta menettelystä usean eri asian osalta. Aluehallintovirasto painotti ensiksikin, että huoltaja on ensisijaisesti kasvatusvastuussa lapsestaan. Voidakseen turvata lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin lapsenhuoltolain mukaisesti huoltajan on saatava koulusta mahdollisimman varhain tieto, jos siellä herää huoli lapsesta tai tämän käyttäytymisestä. Kun koulun työntekijä ottaa huolen herättyä opiskeluhuoltolain 16 §:n mukaisesti yhteyttä koulukuraattoriin tai -psykologiin, yhteydenotto on tehtävä yhdessä oppilaan kanssa aina silloin, kun se on mahdollista. Yhteydenoton jälkeen tulisi aina arvioida tarve monialaisen asiantuntijaryhmän perustamiselle ja myös perustaa ryhmä oppilaan tai huoltajan suostumuksella mahdollisimman pian, jos opiskeluhuollon tuen tarvetta on selvitettävä ja suunniteltava useamman asiantuntijan voimin. Tällöin opiskeluhuoltoa myös toteutetaan opiskeluhuoltolain 18 §:n mukaisesti yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Aluehallintovirasto totesi lisäksi, että huoltajalla ei ole opiskeluhuoltolain 18 §:n 4 momentin mukaisesti oikeus kieltä lastaan käyttämästä opiskeluhuollon palveluja. Huoltaja ei voi siten myöskään määrätä yksilötapaamisissa käsiteltävistä asioista tai asioiden käsittelytavasta. On tärkeää, että opiskeluhuollon työntekijä kertoo asiasta tarvittaessa huoltajalle eikä noudata huoltajan vaatimuksia. Oppilaan oikeuden toteutumiseksi myös opetushenkilökunnan on tiedettävä asiasta ja kerrottava siitä tarvittaessa oppilaalle ja hänen huoltajalleen.

Lapsenhuoltolain 1 § ja 4 §

Lapsen huollon tarkoituksena on **turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti**. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. Myös muita lapselle tärkeitä ihmissuhteita on vaalittava.

Lapselle tulee **turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito**. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lasta on suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä.

Lapsen huoltajan **on turvattava** lapsen kehitys ja hyvinvointi siten kuin 1 §:ssä säädetään. Tässä tarkoituksessa huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, koulutuksesta, asuinpaikasta, harrastuksista sekä muista henkilökohtaisista asioista.

Ennen kuin huoltaja tekee päätöksen lapsen henkilökohtaisessa asiassa, hänen **tulee keskustella** asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Päätöstä tehdessään hänen **on otettava huomioon lapsen mielipide ja toivomukset**.

LSSAVI/1991/2016, päätös 27.3.2017

Aluehallintovirasto kiinnitti kantelupäätöksessä kunnan opetuspalvelujen kehittämispäällikön ja koulun rehtorin huomiota muun muassa erityisen tuen järjestämisen edellytyksiin ja opiskeluhooltolain 16 §:ssä säädetyn yhteydenottovelvoitteen noudattamiseen. Koulussa oli valmisteltu erityisen tuen järjestämistä oppilaalle. Valmistelun syynä oli ollut oppilaan käytös. Pedagogisen selvityksen mukaan oppilaalla oli ollut toisia loukkaavaa kielenkäyttöä, levottomuutta ja impulsiivisuutta sekä fyysistä kiinnikäymistä toisiin oppilaisiin. Oppimiskyky oli ollut hyvä, mutta levottomuus, myöhästely ja väsymys olivat heikentäneet oppimistuloksia. Oppilas ei ollut saanut erityisen tuen järjestämisen valmistelua edeltävästi tehostettua tukea, eikä tapauksessa ollut ollut perusopetuslain 17 §:n 4 momentissa mainittua syytä tehdä erityisen tuen päätöstä ilman sitä edeltävää tehostetun tuen antamista. Oppilaan käytökseen oli puututtu kasvatustilanteilla ja kurinpitotoimilla, miten oli aluehallintoviraston käsityksen mukaan tullutkin tehdä. Koululta oli myös oltu useasti yhteydessä huoltajiin. Kukaan koulun työntekijöistä ei ollut kuitenkaan ottanut yhteyttä koulukuraattoriin tai -psykologisiin, vaikka monet olivat olleet huolissaan oppilaan tilanteesta ja heillä olisi siten ollut velvollisuus ottaa yhteyttä ensisijaisesti yhdessä oppilaan kanssa. Kun tuen tarve oli kohdistunut käyttäytymisen sääntelyyn, olisi oppilas tullut ylipäänsä ohjata saamaan pedagogisen tuen sijasta ensisijaisesti opiskeluhoollollista tukea. Oppilas olikin käynyt myöhemmin keskustelemassa koulukuraattorin kanssa. Tapaamiset ja oppilaan asian käsittely monialaisessa asiantuntijaryhmässä olivat parantaneet sekä oppilaan että koko koulun tilannetta.

LSSAVI/1991/2016, päätös 27.3.2017

Aluehallintovirasto toi kantelupäätöksessään käsityksenään esille, että kun oppilaan käytös oli vaikuttanut pitkään monien muidenkin oppilaiden hyvinvointiin, koulussa olisi ollut perusteltua arvioida, millä yhteisöllisillä toimilla tilanteeseen olisi voitu koulussa puuttua. Lisäksi aluehallintovirasto kiinnitti huomiota kiusaamisasioiden tasapuoliseen, puolueettomaan ja avoimeen käsittelyyn koulussa. Neljä oppilasta oli tuonut esille, että oppilas kiusaa heitä. Asiaa oli käsitelty koulun KiVa-tiimissä, ja kyseisille neljälle oppilaalle oli tarjottu keskusteluapua ja heidän kanssaan oli pidetty seurantakeskustelu. Oppilaat ja huoltajat eivät olleet halunneet asiasta kerrottavan kiusaajaksi väitetylle oppilaalle ja tämän huoltajille, ja koulu oli toiminut niin. Aluehallintovirasto totesi, että kiusaamisasian selvittämisessä on kyse turvallisen opiskeluympäristön toteuttamisesta, joka kuuluu osaksi opetuksen järjestämistä. Asiaa voidaan käsitellä yksittäisten oppilaiden osalta tarpeen vaatiessa myös opiskeluhuoltolaissa säädetyssä yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa, jota koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. KiVa-tiimissä tai muutoin tapahtuvassa kiusaamisasian selvittämisessä ei ole joka tapauksessa kyse opiskeluhuollosta. Kiusaamisasioita ei ole säädetty laissa salassa pidettäviksi. Tiedot siitä, mitä on tapahtunut ja ketkä ovat olleet osallisina tilanteessa, ovat julkisia. Lisäksi kiusaamisasian selvittämistä ohjaavat hallintolain 6 §:ssä säädetyt oikeusperiaatteet. Asiaan osallisia oppilaita on kohdeltava tasapuolisesti, ja käsittelyn on oltava puolueetonta.

Julkisuuslain 1 §, 9 § ja 24.1 §:n 30 kohta

Viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei tässä tai muussa laissa erikseen toisin säädetä.

Jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen.

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat oppilashuoltoa ja oppilaan opetuksesta vapauttamista koskevat asiakirjat, oppilaan ja kokelaan koesuoritukset sekä sellaiset oppilaitoksen antamat todistukset ja muut asiakirjat, jotka sisältävät oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja.

LSSAVI/5185/2017, päätös 5.12.2018

Aluehallintovirasto kiinnitti kantelupäätöksessä sivistyslautakunnan huomiota muun muassa siihen, että koulussa arvioidaan tarve opiskeluhuollollisen tuen järjestämiseen ja monialaisen asiantuntijaryhmän perustamiseen, kun oppilaan tilanteesta herää huoli. Tapauksessa oppilaalla on ollut yläkoulun aloittamista edeltävästi tehtyjen koulupsykologin tutkimusten perusteella lieviä oppimisvaikeuksia. Oppilas oli saanut alakoulussa tehostettuna tukena paljon ja säännöllisesti erityisopettajan antamaa yksilöllistä tukea. Seitsemännellä luokalla vastaavaa tukea ei ollut ollut, ja tuen antaminen oli jäänyt pitkälti aineenopettajien vastuulle. Seitsemättä luokkaa olivat leimanneet erityisesti käyttäytymisen haasteet, ja koulun tapahtumista oli käyty paljon keskustelua huoltajan ja opettajien välillä erityisesti siksi, että oppilaan ja opettajien käsityksen tapahtumien kulusta olivat olleet erilaiset. Käyttäytymiseen oli puututtu lopulta huhtikuussa niin sanotulla parkkijaksolla, jolloin oppilas oli opiskellut useita oppiaineita erityisopettajan johdolla pienryhmässä. Aluehallintovirasto katsoi, että oppilas oli voinut käytöksellään osaltaan oireilla sitä, että hän ei ollut saanut opetuksessa riittävää tukea. Myös siirtymä alakoulusta yläkouluun oli saattanut lisätä oireilua. Ensisijaisesti käytökseen sekä koulumenestyksen laskuun näytti vaikuttaneen kuitenkin opiskelumotivaation puute. Oppilas oli osallistunut kouluyhteisöohjaajien tutor-ryhmään, jonka tavoitteena oli ollut lisätä oppilaiden taitoja kouluarjessa toimimiseen myönteisellä tavalla. Asiakirjoista ei käynyt kuitenkaan ilmi, että oppilasta olisi ohjattu koulukuraattorille tai -psykologille, vaikka hänen käyttäytymisestään oli ollut pitkään paljon huolta. Myöskään ei käynyt ilmi, että oppilaan tukemiseksi olisi ehdotettu perustettavan monialainen asiantuntijaryhmä, jossa olisi voitu miettiä yhdessä erityisesti sitä, miten oppilasta voitaisiin tukea keskittymään oppitunneilla nimenomaan opiskeluun.

Työssä tehtyjä havaintoja

- Oppilaasta halutaan tietää enemmän kuin työtehtävien hoitamiseksi on tarpeen
- Oppilaasta ei haluta antaa tietoa toisen oppilaan huoltajalle, vaikka tieto on julkinen
- Tietoa ja neuvoa oppilaan tilanteeseen haetaan toiselta asiantuntijalta, vaikka vastauksen voisi saada oppilaalta itseltään tai hänen huoltajaltaan
- Asiantuntijan sana on painavampi kuin oppilaan tai huoltajan ja huoltajan sana on painavampi kuin oppilaan
- Oppilaan asiassa työskennellään vain huoltajan, ei lapsen kanssa

Työssä tehtyjä havaintoja

- Osallisuus ja avoimuus vähenevät kodin ja koulun välisessä yhteistyössä ja asiantuntijoiden välinen keskustelu lisääntyy, kun yhteistyö alkaa rakoilla
- Oppilaan asiaa käsiteltäessä unohdetaan, että huoltaja on ensisijaisessa kasvatusvastuussa lapsestaan, eikä mietitä, mihin oma vaikutusmahdollisuus ja vastuu päättyvät
- Epäselvä lainsäädäntö ohjaa erilaisiin tulkintoihin siitä, mitkä oppilasta koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä ja mitkä eivät ja mitä tietoa saa antaa ja kenelle, mikä vaikeuttaa päivittäistä työskentelyä